

Miten se oltais voitu estää?

KERTOMUKSIA RAKENNUSTYÖMAAN TAPATURMISTA

Tutkimuksen tekijät
Tarja Mäki
Anssi Koskenvesa
Mittaviiva Oy

www.mittaviiva.fi
etunimi.sukunimi@mittaviiva.fi

Työsuojelurahasto
RAKENNUSTEOLLISUUS
mittaviiva oy

Tämä kalvosarja esittelee tutkimuksen ”Miten se oltais voitu estää ?” tuloksia. Tutkimus voitti syksyllä 2009 Ratuke-hankkeen ja Työsuojelurahaston järjestämän ideakilpailun, jossa etsittiin uudenlaisia tutkimusideoita ja lähestymistapoja rakennusalan työturvallisuustutkimukseen.

Tutkimuksessa haastateltiin rakennustyömaalla tapaturmaan joutuneita työntekijöitä sekä näiden esimiehiä ja työtovereita. Tarkoituksena oli kartoittaa tapaturman kohdanneiden kokemuksia ja avata näkökulmia siihen, miten tapaturma vaikuttaa ihmisen elämään, miten paluu työelämään onnistuu ja millaisia ongelmia ihmiset kohtaavat arjessaan.

Tutkimusaineisto koostui 28 haastattelusta, joista valtaosa oli omakohtaisia kertomuksia onnettomuuksista ja osa esimiesten ja työtovereiden kertomuksia läheisen työtoverin tai alaisen vakavasta työtapaturmasta. Kaikki tutkimusaineisto litteroitiin ja siitä poistettiin tunnisteet yksittäisiin henkilöihin, tapaturmiin, yrityksiin tai työmaihin. Litteroitua tekstiä kertyi runsaat 130 sivua.

Tästä aineistosta analysoitiin onnettomuuden uhrien osalta kertomusten kulkua, erilaisiatunnistettuja tyyppikertomuksi sekä kertomuksissa esiinnousseita tapaturmien syitä ja seurauksi. Tämän lisäksi tarkasteltiin erikseen esimiesten ja työtovereiden kertomuksia.

Tutkimuksen toteuttivat Mittaviiva Oy:n tutkijat DI, KM Tarja Mäki ja DI Anssi Koskenvesa. Tutkimuksen rahoittivat Työsuojelurahasto ja Rakennusteollisuus RT ry. Tutkimuksen ohjausryhmänä toimi Ratuke-ryhmä.

Tutkimusraportti ja siihen liittyvä muu aineisto on saatavilla mm. osoitteista www.ratuke.fi ja www.mittaviiva.fi.

Kertomusten kulku

*Millainen
turvallisuustaso?*

*Miten vakava
onnettomuus?*

*Miten töihin paluu
onnistui?*

Analyysin aluksi tarkasteltiin kolmea teemaa kaikissa omakohtaisissa tapaturmakertomuksissa.

Nämä teemat olivat

- Millaisena haastatellut kuvaavat työmaansa työturvallisuustason?
- Miten vakava onnettomuus tapahtui?
- Miten kertoja kuvaa paluutaan työelämään?

Kertomusten kulku

Töihin paluu	Ei paluuta nykyisiin tehtäviin Uudelleen koulutus	Ei paluuta työelämään
Lievä tapaturma	Vakava tapaturma	Hengenvaarallinen tapaturma
Työmaan turvallisuustaso hyvä		Työmaan turvallisuustaso huono

Miten se oltais voitu estää? www.ratuke.fi

 mittaviiva oy
 RAKENNUSTEOLLISUUS
 Työsuojelurahasto

Kertomusten kulkua hahmoteltiin oheisen taulukon avulla.

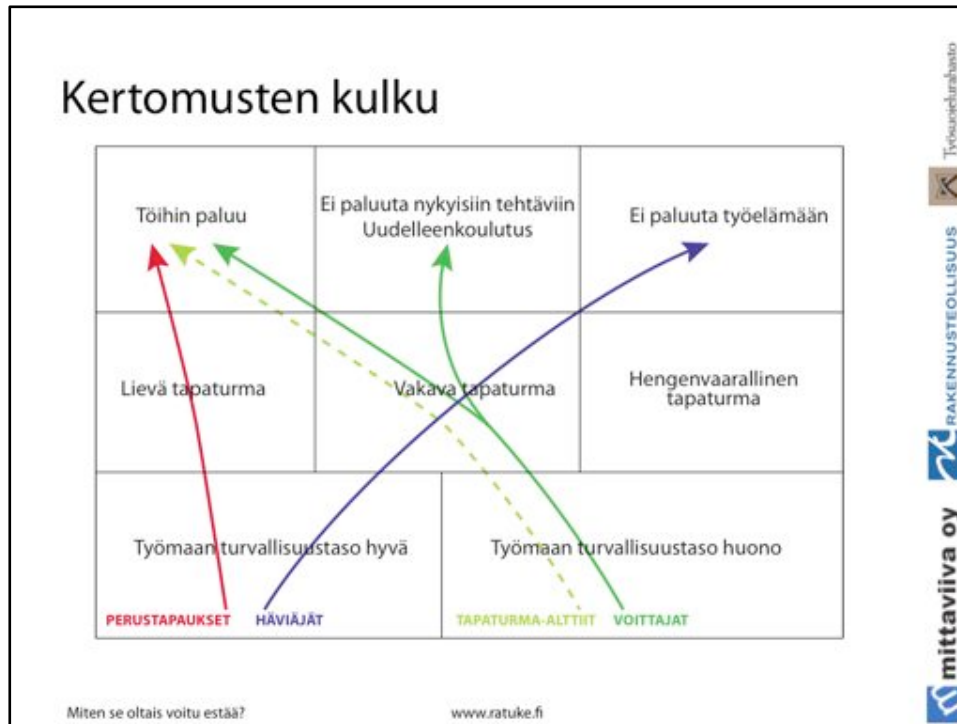
Lievä tapaturma tarkoittaa esim. sormi- ja nilkkavammoja, haavoja tai nivelsiteiden venähdyksiä.

Hengenvaaralliset onnettomuudet ovat esimerkiksi erittäin vakavia putoamisonnettomuuksia, joissa henkiinjääminen on suorastaan ihme.

Vakavat onnettomuudet ovat tyypillisesti putoamisonnettomuuksia, joissa on pysyvän vamman aiheutumisen vaara, mutta ei välitöntä hengenvaaraa.

Onnettomuuksien vakavuuden luokittelu on tehty aineistolähtöisesti eikä se perustu virallisiin tapaturmaluokitteluihin.

Työmaan turvallisuustaso ja työhön paluun kuvaus perustuu haastateltujen puheeseen.

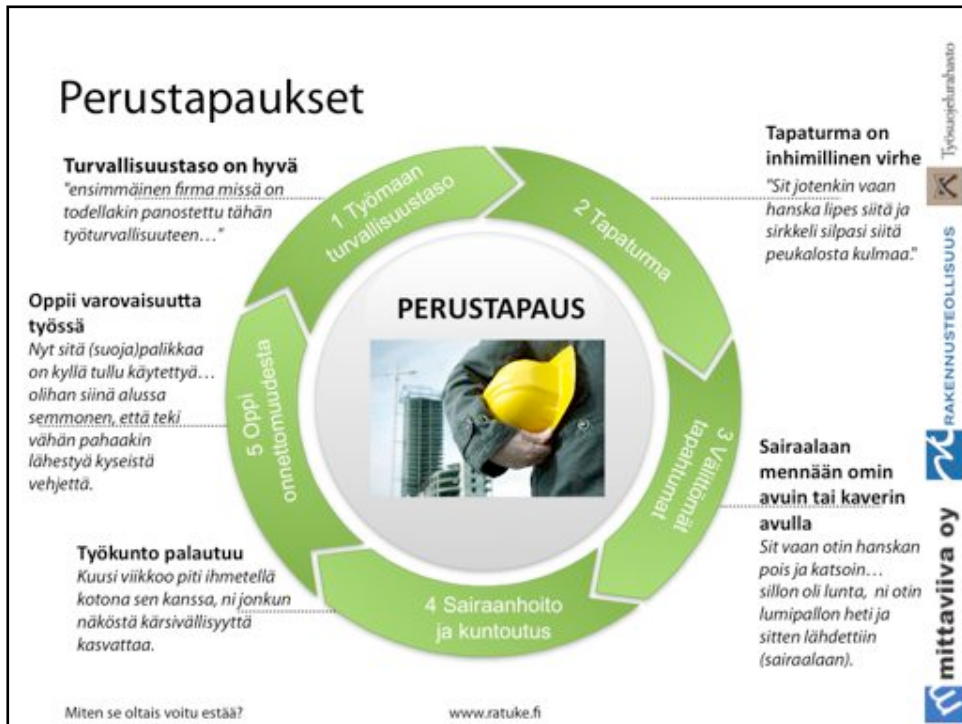
Kun kaikki kertomukset sijoitettiin edellä kuvattuun taulukkoon, löytyi aineistosta neljä tyypikertomusta.

Joukossa oli ns. perustapauksia, joissa työturvallisuudeltaan hyvällä työmaalla työntekijälle sattuu lievä tapaturma ja hän palaa sairaaloman ja kuntoutuksen jälkeen takaisin entisiin työtehtäviin. (Kuvassa **punainen** nuoli)

Häviäjien kertomuksissa turvallisella työmaalla työntekijälle sattuu lievä tai vakava tapaturma, josta hän ei kuitenkaan kuntoudu takaisin työelämään. (Kuvassa **sininen** nuoli)

Voittajien kertomuksissa heikosti työturvallisuutta hoitavalla työmaalla työntekijälle sattuu hengenvaarallinen tai vakava tapaturma, jonka jälkeen hän joko palaa työelämään joko entisiin tai uudelleen koulutuksen kautta uusiin työtehtäviin. (Kuvassa **tumman vihreä** nuoli)

Edellä kuvattujen kertomusten lisäksi aineistossa erottui tyypikertomus, joissa onnettomuuksia sattui toistuvasti. Näitä kertomuksia kutsutaan tapaturma-alttiiksi. (Kuvassa **vaalean vihreä** nuoli)

Perustapaukset kuvaavat työmaansa turvallisuustasoa hyväksi.

Tapaturmaa kuvataan omaksi inhimilliseksi erehdykseksi. Sitä ei pyritä selittämään esim. ulkoisilla tekijöillä tai kiireellä.

Henkilöt pääsevät sairaalaan joko omalla tai kaverin kyydillä. Sairaalassa he saavat ensiapua tai tarvittavaa lääkitystä ja he ovat tyytyväisiä saamaansa hoitoon.

Sairasloma on riittävän pitkä, joskus se jopa tuntuu liian pitkältä. Sairasloman jälkeen he palaavat takaisin entisiin työtehtäviinsä.

He kertovat oppineensa varovaisuutta siinä työvaiheessa tai sitä työkonetta käyttäessään, jossa onnettomuus tapahtui.

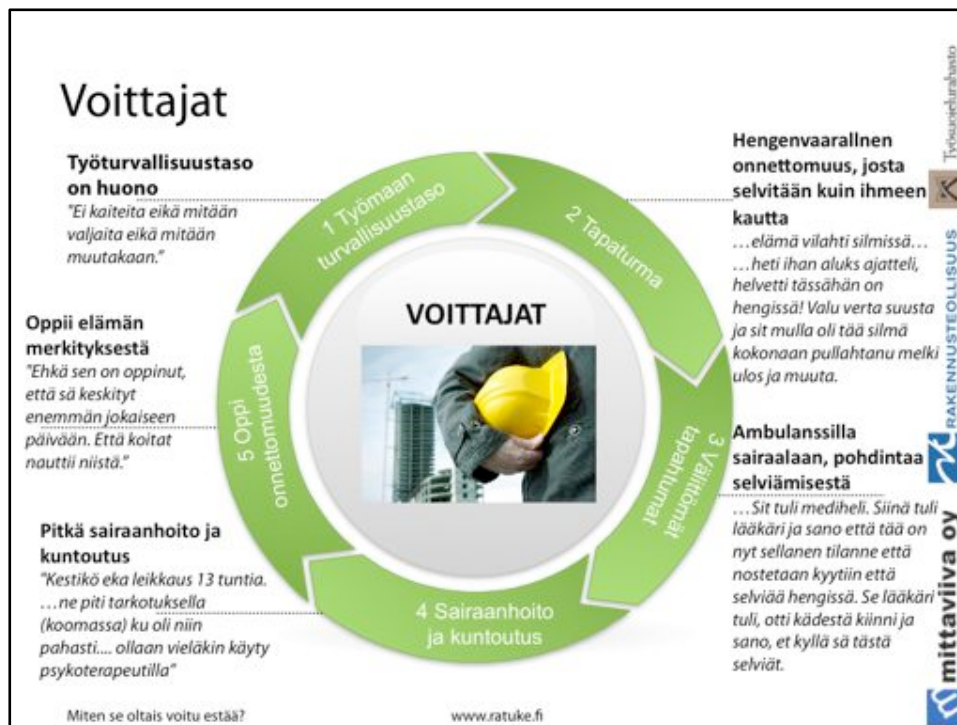
Häviäjistä osa pitää työmaansa turvallisuustasoa huonona, osa hyvänä.

Tapaturmaa on tyypillisesti putoamisonnettomuus, jota selitetään jollain ulkoisella tekijällä kuten kiireellä tai huonolla säällä.

Kun onnettomuus tapahtuu, työmaalle kutsutaan ensiapuryhmä tai ambulanssi jonka kyydillä päästään sairaalaan.

Sairaanhoido ja kuntoutus eivät suju ongelmitta, vaan nämä henkilöt sairaanhoitoon pääsy pitkittyy ja tapahtuu mm. väriä diagnooseja tai hoitovirheitä. Tämän seurauksena työkunto ei palaudu ennalleen ja he syrjäytyvät työelämästä.

Merkittävimpanä oppina he nostavat esiin sen, kuinka tärkeää on saada oikeanlaista hoitoa riittävän nopeasti.

Voittajat kertovat, että työmaiden työturvallisuustaso on ollut huono.

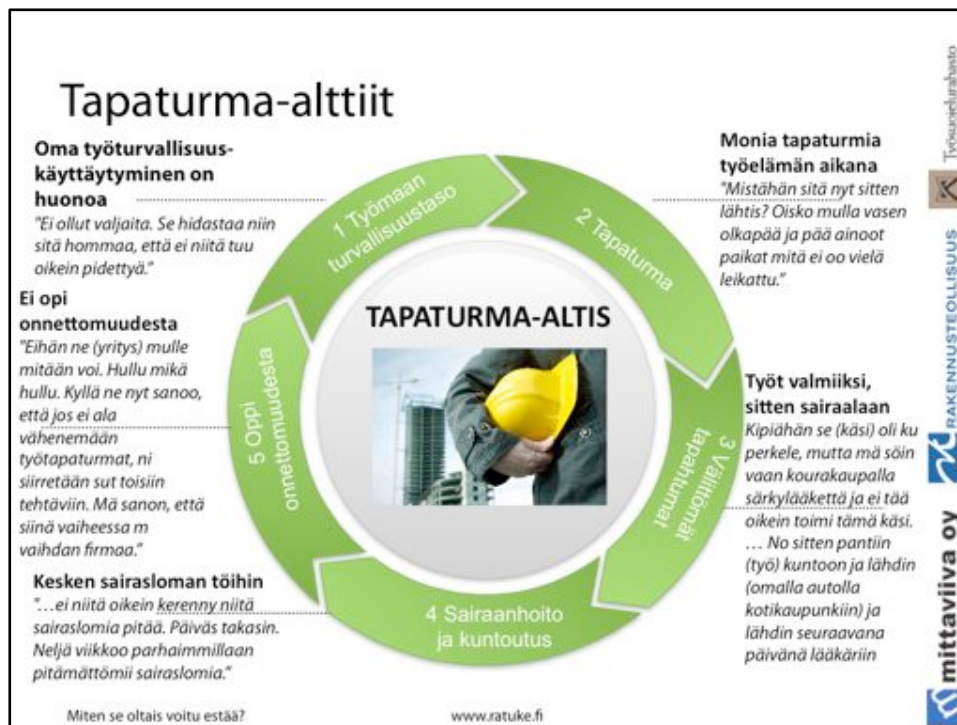
Heille tapahtuu hengenvaarallinen onnettomuus työmaalla, josta selviytyminen on suorastaan ihme. Osa ei muista tapahtuneesta mitään. Ne jotka muistavat kertovat yksityiskohtaisesti esimerkiksi siitä, kuinka elämä vilahtaa silmissä ohi ja kuinka he uskovat kuolevansa tai vammautuvansa onnettomuuden seurauksena.

He kuvaavat myös onnettomuuden jälkeisiä tapahtumia hyvin seikkaperäisesti, miten muut ihmiset ympärillä toimivat ja miten suuri merkitys on esimerkiksi sillä, että esimerkiksi lääkäri valaa uskoa selviytymisestä sanomalla "kyllä sä tästä selviät".

Nämä henkilöt käyvät läpi kuukausien ja vuosien sairaanhoito- ja kuntoutusprosessin. Kuntoutusvaiheessa opetellaan mm. uudelleen syömään, kävelemään sekä muita elämän perustaitoja. He saavat tarvitessaan myös terapiaa ja erilaista neurologista kuntoutusta.

Voittajat palaavat työelämään, mutta usein kouluttautumalla muihin työtehtäviin eri aloille.

He kertovat oppineensa kuinka merkityksellistä elämä itsessään on. He kuvaavat arvomaailmansa muuttuneen onnettomuuden myötä.

Tapaturma-alttiiden henkilöiden kertomuksissa käydään läpi monia onnettomuuksia. Heidän on vaikea päättää mistä onnettomuudesta he puhuisivat, koska onnettomuuksia on sattunut niin paljon.

He myöntävät, että heidän oma turvallisuuskäyttäytymisensä on huonoa. He eivät esimerkiksi käytä mielellään valjaita tai kypärää.

Puhuttaessa onnettomuuden jälkeisistä tapahtumista käy ilmi, etteivät nämä henkilöt ole kiirehtineet sairaalaan. Osa on jatkanut töitään senkin jälkeen, kun onnettomuus on tapahtunut, vaikka kipulääkkeiden voimalla.

Sairaalasta he haluavat mahdollisimman nopeasti kotiin ja kodista mahdollisimman nopeasti takaisin töihin, jopa kesken sairauslomien.

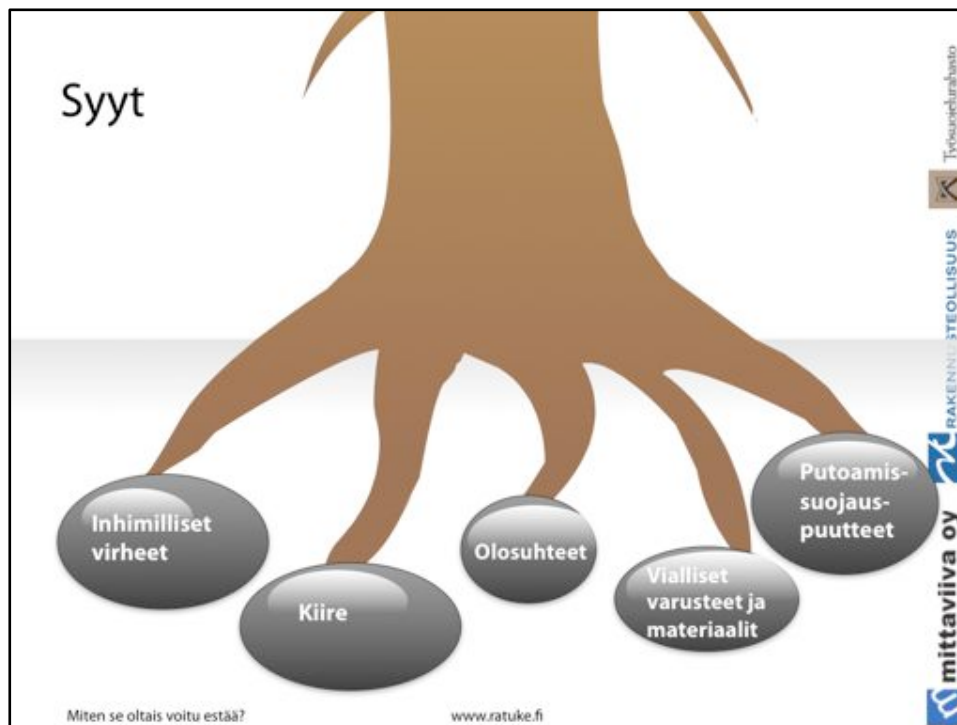
He eivät myönnä oppineensa onnettomuuksista. Tai ainakaan oppiminen ei näy heidän toiminnassaan.

Syyt ja seuraukset

*"Ne ei pysty käsittään
mitä mä oon joutunu
elään ... kaikesta joutuu
taisteleen."*

Seuraavaksi käsitellään sitä, miten haastattelut henkilöt kuvasivat onnettomuuksien syytä ja seurauksia.

Haastatellut puhuivat onnettomuuksien syistä melko vähän. Syyt jakoutuivat tasaisesti eri tyyppikertomusten kesken.

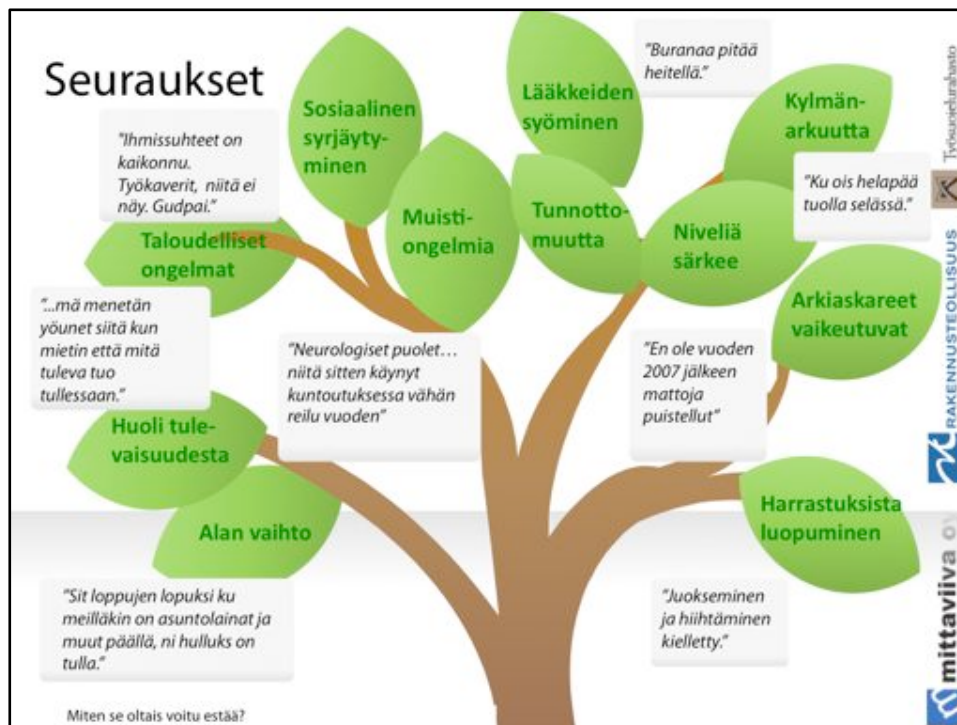
Erilaisina syinä nousi esiin inhimilliset virheet tai omaan tekemiseensä liittyvät syyt, kuten huono tuuri, kiukku, 'ote vaan lipesi', 'on sitä tyyppiä jolle aina sattuu' tai liiallinen turvallisuuden tunne. Kukaan ei syyttänyt muita ihmisiä omasta onnettomuudestaan.

Kiire nähtiin syynä onnettomuuksille. Oli aikataulupaineita, työ piti saada valmiiksi ja työnjohto hoputti.

Olosuhteiden osalta esille nousi mm. pimeys, räntäsade, lumi, liukkaus sekä huono järjestys työmaalla.

Viallisia varusteita olivat mm. märät hanskat, sirkkelin rikkinäinen suoja, telineestä puuttuva osa tai työkoneen tylsä terä tai elementtituen rikkinäisyys.

Putoamissuojauksissa oli myös puutteita.

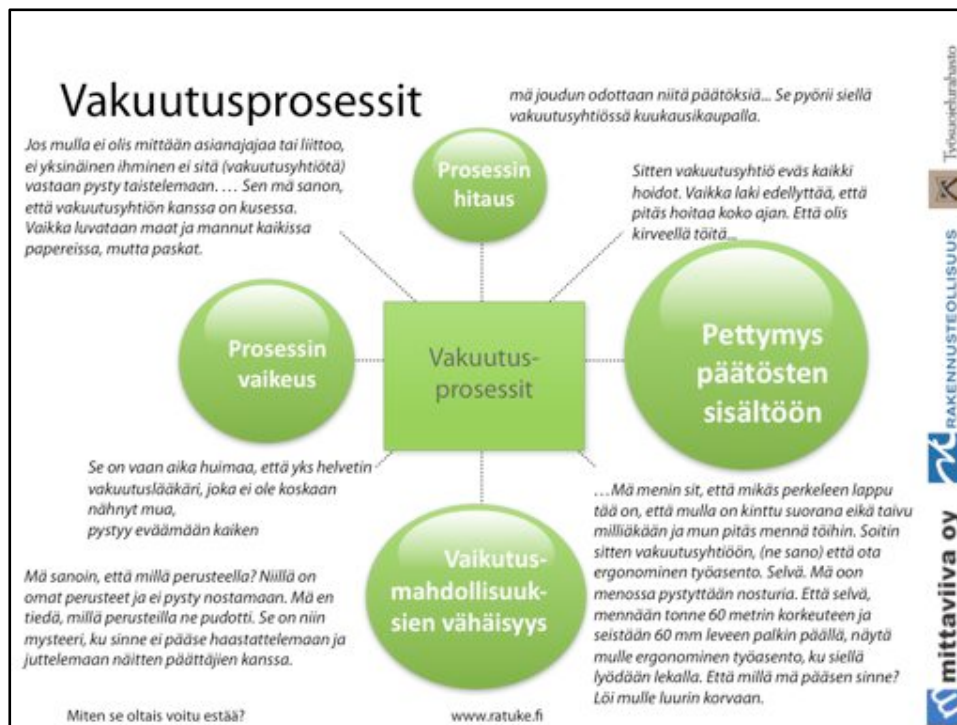
Seurauksista haastatellut puhuivat paljon.

Seuraukset liittyivät mm. onnettomuudesta jääneisiin fyysisiin vammoihin, kuten kylmänarkuuteen, jäsenten tunnottomuuteen tai erilaisiin särkyihin. Tähän liittyi särkylääkkeiden jatkuva syöminen.

Fyysisten vammojen seurauksena arkiaskareet vaikeutuivat ja osasta harrastuksia joutui luopumaan.

Näitäkin vakavampia seurauksia olivat osalla neurologiset ja sosiaaliset ongelmat. Osa koki syrjäytymistä sosiaalisesta elämästä, kun esimerkiksi yhteydet työtovereihin katkesivat.

Erittäin vakavana haastatellut kokivat taloudelliset huolet, esim. huolen tulevaisuudesta ja alan vaihtoon liittyvät ongelmat.

Vakuutusprosessit liittyivät haastateltujen puheessa läheisesti taloudellisiin vaikeuksiin onnettomuuden jälkeen. Näistä puhuivat häviäjät, voittajat ja tapaturma-olttiit.

Vakuutusprosessit eivät toimineet toivotulla tavalla. Päätökset tulivat liian hitaasti, niiden hakeminen on vaikeaa, ja siinä tarvitaan ulkopuolista apua. Myös päätösten sisältöön ja niiden muuttumiseen oltiin pettyneitä. Erityisesti haastateltuja harmitti se, että heillä on niin vähän vaikutusmahdollisuuksia vakuutus päätöksiin. Esimerkiksi sitä pidettiin kummallisena, että vakuutus päätöksen antoi lääkäri joka ei koskaan ollut nähnyt potilasta.

Työtovereiden ja esimiesten kertomukset

"Ei sinne ei saa jäädä ketään. Niin arvokasta se työ ei koskaan oo. Ei mikään työ."

Seuraavilla kalvoilla tarkastellaan erikseen työtovereiden ja esimiesten kokemuksia onnettomuustilanteissa.

Työtovereiden ja esimiesten kokemukset

Epäusko	<i>Sit alko tullen, ei jumalauta, ei kai se nytten... Sit aloin käveleen sinne reunaan kohti ja sit siellähän se maassa makas.</i>
Shokki	<i>Sit mä kävelin sinne alas ja ne sano, että sä olit kyllä sen näkönen, että sä et tienny maasta etkä taivaasta yhtään mitään.</i>
Syyllisyys	<i>Ku tulee syyte ja lukee kuolemantuottamus. Niin kyllä se panee miettimään, että huh, huh.</i>
Kriisiapu	<i>Oli siinä joku tilaisuus, oli muutama päivä sen jälkeen tai päivä sen jälkeen, että siellä oli meidän työterveyslääkärit.</i>
Vaikutukset työkykyyn	<i>Kalle meni täysin kuoreensa. Antti oli, että jos ottaa pikku kaljan ni kai se siitä sitten ja Pentti ei sit suostunu töihinsä. Ja mä sit yritän hölmönä siinä välissä jossain luovia.</i>
Oppi	<i>No sen mä oon oppinu, että puuttumiskyynys pitää olla äärimmäisen matala, kun puhutaan työturvallisuudesta.</i>

www.ratuke.fi

Työsuojelurahasto
 RAKENNUSTEOLLISUUS
 mittaviiva oy

Työtovereiden ja esimiesten kertomukset poikkesivat luonnollisesti itse onnettomuuden kokeneiden kertomuksista. Heidän kertomuksensa noudattelevat tyyppillistä kriisikokemusta: shokkivaihe, reaktiovaihe, käsittelyvaihe ja uudelleen suuntautumisvaihe.

Aluksi läheiset työtoverit eivät voineet uskoa, että onnettomuus on tapahtunut tai pyrkivät kieltämään tapahtuneen. Tätä seuraa vaihe, jossa todellisuus kirkastuu ja ”jolloin ei tiedä maasta eikä taivaasta mitään” eikä välttämättä pysty toimimaan järkevästi.

Erityisesti esimiesten kertomuksissa nousee esiin syyllisyyskysymyksiä. Syyllisyys on kertojien puheessa aseman mukanaan tuomaa, eivätkä he koe varsinaisesti omalla toiminnallaan aiheuttaneensa toisen henkilön onnettomuutta tai kuolemaa.

Esimiehet ja työtoverit puhuivat kriisiavusta onnettomuustilanteissa. Osa koki sen hyvänä, osan mielestä kriisiavun tarjoaminen ei ollut onnistunut.

Esimiesten puheissa nousi esiin myös esimiestehtävien haasteet kriisin keskellä. Esimiehen tehtävä on luotsata tilannetta eteenpäin ja huolehtia alaistensa hyvinvoinnista.

Esimiehet ja työtoverit kertovat oppineensa onnettomuudesta sen, että turhia riskejä työssä ei saa ottaa ja puuttumiskyynyksen tulee olla alhainen, jos työmaalla näkee riskinottoa tai turvatonta työskentelyä.

"Kyllä se semmonen tapahtuma on, että kyllä mä sen läpi elämäni mukana kuljetan."

"Kyllä opittiin. Työturvallisuus on mun lempiasiani ja -aihe tänä päivänä. Ja oli se sitä ennenkin, mutta nyt mulla on näyttöä. Nyt mulla on uskottavuus."

"Ei sinne ladun varteen saa jäädä ketään. Niin arvokasta se työ ei koskaan oo. Ei mikään työ."

www.ratuke.fi

Työturvallisuus
RAKENNUSTEOLLISUUS
mittaviiva oy

Tässä muutamia kuvaavia sitaatteja esimiesten tunnoista onnettomuuteen liittyen.

Julkaisuja

KIRJA
 Kuinkas sitten kävikään?
www.rakennusmedia.fi
www.ratuke.fi

TUTKIMUSRAPORTTI
 Miten se oltais voitu estää?
www.mittaviiva.fi/miten_se_oltais_voitu_estaa
www.ratuke.fi

KALVOSARJA
www.ratuke.fi
www.mittaviiva.fi

ÄÄNIAINEISTO
 Otteita kertomuksista kuunneltaviksi
www.ratuke.fi

www.ratuke.fi

Työsuojelurahasto
 RAKENNUSTEOLLISUUS
 mittaviiva oy

Tutkimusta on julkaistu

- Tutkimusraportti Miten se oltais voitu estää? Kertomuksia rakennustyömaan tapaturmista. Raportti on saatavissa Mittaviiva Oyn ja Ratuke-hankkeen nettisivuilta www.mittaviiva.fi ja www.ratuke.fi.
- Kirja Kuinkas sitten kävikään? Kertomuksia rakennustyömaan työtapaturmista. Kirjaan on koottu lyhennettyjä kertomuksista haastateltujen kertomina. Kirjaa myy Suomen Rakennusmedia Oy www.rakennusmedia.fi ja se on myös saatavina pdf-julkaisuja Mittaviiva Oyn ja Ratuke-hankkeen nettisivuilta.
- Myös tämä kalvosarja on saatavilla Mittaviiva Oyn ja Ratuke-hankkeen nettisivuilta www.mittaviiva.fi ja www.ratuke.fi.
- Aineistosta tuotettu ääniaineisto on kuunneltavissa Mittaviiva Oyn ja Ratuke-hankkeen nettisivuilla www.mittaviiva.fi ja www.ratuke.fi.

Tässä kirjan Kuinkas sitten kävikään? kansikuva.

Oli meillä valjaat ja kaikki vaijerit ja systeemit

Makasin siinä maassa ja koitin saada henkeä. Se oli ihan tajuttoman väikeä. Yksi kaveri jäi kolmen metrin päähän kännykkä kädessä. Se meni ihan loppuun. Lääkäri kävi tarkistamassa mun jalat, että pystyin heiluttamaan varpaita ja jalkoja.

Miten se oltais voitu estää?

www.ratuke.fi

Ja tässä pari sisäsivua esimerkin vuoksi.

Mä kuulun niihin joille sattuu aina jotain

Mistä sitä nyt sitten lähtis. Näitä hommia oon tehny 11 vuotta. Oisko multa vasen oikapää ja pää ainoat paikat, mitä ei oo vielä leikattu. Toisesta polvesta on poistettu kaikki mitä sieltä voi poistaa, niin että se vielä toimii jotenki. Jaikapöydän luita on menny poikki. Sääriluu meni kanssa joskus. Mut se vaan murtu. Ei se ollu kauaa kipsissä. Kytkiluuta on menny useampia. Sormet nyt on vähän välillä poikki jostaki. Kyynänpää leikattiin vuosi sitte suurinpiirtein. Oikapää leikattiin nyt tossa hijattain. Mitäköhän kaikkee sitä on ollu...

Toi vasen polvi meni siinä ku laitoin valoja ja roikuin yhen jalan varassa. Lükastuin siitä sitten ja kaaduin. Oisko siinä ollu joku 5-6 metriä pudotusta. Jalka jäi silloi vinoon ja sen reuna osu suoraan lankun päälle. Kirosin, että nyt meni poikki. Niikka tuli tuolta sivulta ulos. Se meni sitten niin moneen osaa, että ne laito sen uusiks ruuveilla.

Polvikin leikattiin kahteen kertaan ja sieltä poistettiin paljon tavaraa ja sinne laitettiin jotain, kun siellä otti luut toisinsa ja ne tehtiin siltei keinotekosesti. Sairasoma oli silloin aika pitkä.

Ei tuo selkääkään ole säilyny ehjänä. Mitäs mulle silloin kävi...? Niskäkanikama multa murtu. Jotain mä kompuroidin työmaalla ja kaaduinkin sellaiseen lankkukasaan. Sitä on niin pitkä aika, etten mä

No kaiken maailman nivelsiteitä ja tuoliaisia nyt menee vähän välillä. En noita oo oikein laskenukaan. Oon vähän vahinkoaltis. Mä kuulun niihin, joille sattuu aina jotain.

Miten se oltais voitu estää?

www.ratuke.fi

Kiitos mielenkiinnosta!

Lisätieto
Tarja Mäki
Anssi Koskenvesa
Mittaviiva Oy

www.mittaviiva.fi
etunimi.sukunimi@mittaviiva.fi

Lisätietoa tutkimuksesta saa Mittaviiva Oy:n tutkijoilta Tarja Mäki ja Anssi Koskenvesa.